

Sharkschool

Schoolreis naar de haaien

De haai: een angstaanjagende moordmachine, een zachtaardig knuffeldier met een slechte naam of een hoogontwikkeld roofdier aan de top van de voedselketen? Om dat te weten te komen en zelf van nabij haaien te ervaren, nam Markus Bosshard plaats in de schoolbanken van Sharkschool op Walker's Cay, Abaco, Bahamas.

Tekst en foto's: Markus Bosshard • **Vertaling:** Hans Fuchs

Nauwelijks een uur na een avontuurlijke reis naar Walker's Cay, een klein eiland ver weg van de platgetreden toeristenpaden, zitten we al op de duikboot. Vijftien minuten duurt de boottocht naar Spiral Cavern, de duikstek waar de mensen van Sharkschool normaal gesproken ongeveer om de dag haaien voeren. Hier zullen wij onze eerste duik maken. Bij aankomst zien we al meteen de eerste donkere schaduwen in het water: haaien. De dieren worden gelokt door de boot. Voor de haaien hier betekent een boot lunchtijd. Na een korte briefing van Sharkschooloprichter

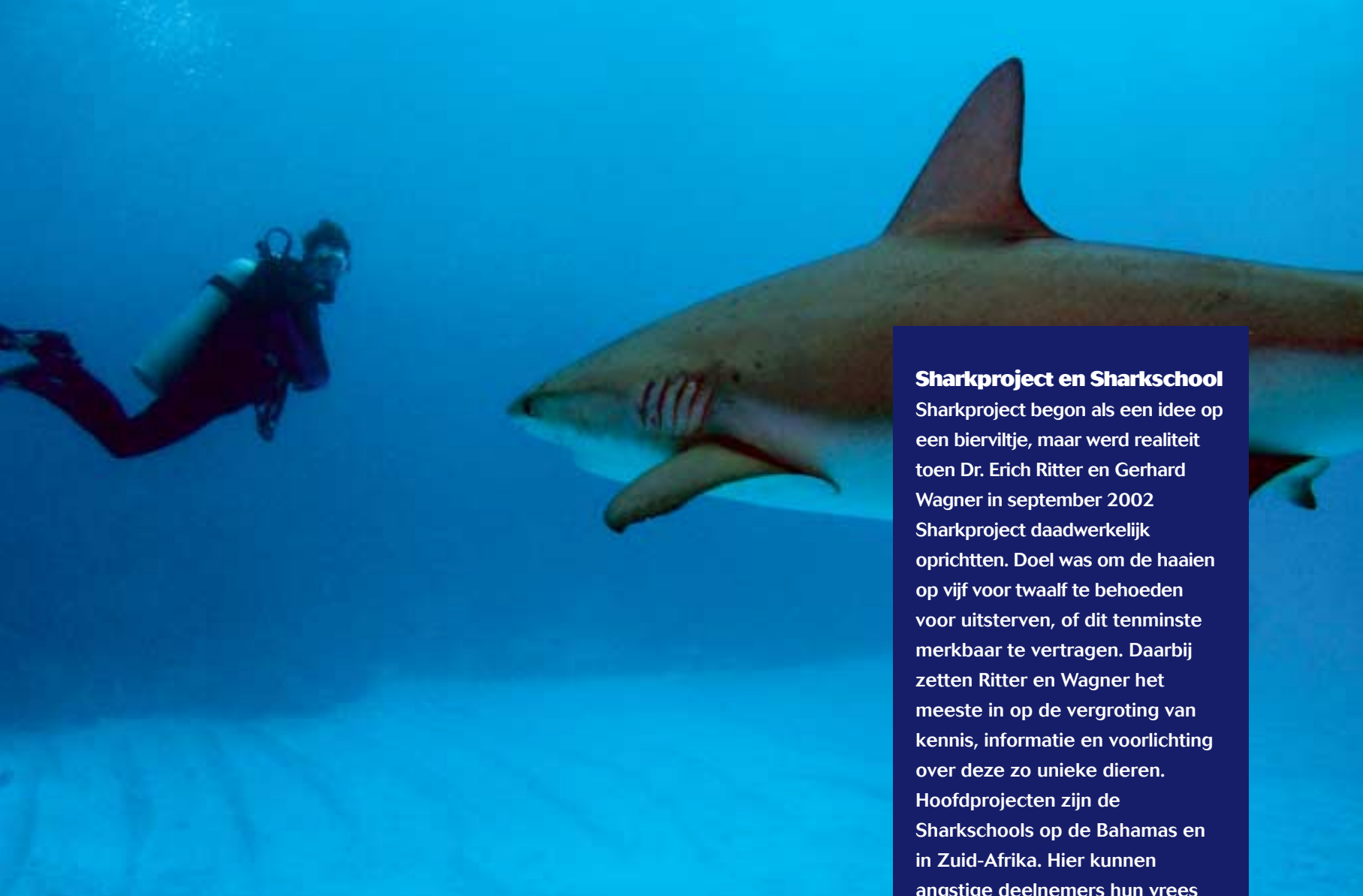
Erich Ritter springen we in het water, vastbesloten om ons niet te laten beïnvloeden door Jaws en andere horrorverhalen.

We worden direct begroet. Caribische rifhaaien en Zwartpunt haaien zwemmen op ons af, draaien kort voor ons weg, om dan op een afstand van circa drie meter rondom ons te blijven zwemmen.

We duiken dieper en verzamelen ons op tien meter diepte op de zandbodem.

Aan het wateroppervlak draait de boot nog een paar rondjes, om meer haaien aan te trekken, ankert, en dan is het rustig.

Ongeveer dertig haaien zwemmen met nauwelijks voorstelbare bedaardheid rondom ons. Af en toe komen ze tot op een meter naar ons toe en bekijken ons aandachtig om dan weer op te gaan in de school. We verspreiden ons iets meer over de witte zandbodem van Spiral Cavern, om te genieten van de mystieke stemming die deze dieren met hun trots en kracht uitstralen. Voor een moment vergeet ieder van ons de tijd, het duiken en de rest van de wereld en geniet van deze eerste, onvergetelijke indruk. Zestig minuten in het water vliegen voorbij.

Terug naar de schoolbanken

Diezelfde avond begint de cursus, onder leiding van Dr. Erich Ritter. Ritter is een, zo niet dé meest gerenommeerde mariene bioloog op het gebied van haaien. Samen met Gerhard Wegner richtte hij in 2001 het Sharkproject op. Sharkproject is een instituut dat zich wijdt aan de bescherming van haaien en aan het vergroten van de tot op heden zeer geringe kennis over deze dieren. Ritter en Wegner proberen dit doel te bereiken met projecten die de lichaamstaal van haaien analyseren, die ongelukken met haaien analyseren, projecten die de ecologie en biologie van de haaien bestuderen, en veel meer. Het doel van Ritter en Wegner komt, stap voor stap, steeds dichterbij. Ritter en Wegner ontwikkelden ook Sharkschool, een cursus die mensen de gelegenheid biedt om kennis te vergaren over haaien en deze dieren zelf van nabij te ervaren. Cursisten van Sharkschool krijgen gedurende een week les over alle aspecten

van dit dier – het gedrag, de interactie met de mens, de gevaren, de geschiedenis, de biologie en hoe het vandaag de dag is gesteld met de haai. Tijdens de cursus wordt ook gedoken met haaien. Iedere ochtend maken de cursisten twee duiken. Om de andere dag zit daar een duik bij waarbij de haaien worden gevoerd. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om in de middaguren nog zelfstandig een duik te maken.

De theorie wordt in de avonduren behandeld, en daarvoor moeten de cursisten dus terug naar de schoolbanken. Wij, op de schoolbanken, zijn een groep van tien gelijkgestemden. Geenszins levensmoe, maar juist vol honger naar kennis over en ervaringen met haaien. De groep bestaat uit jong en oud, man en vrouw, gemiddelde tot zeer goede duikers. We willen allemaal iets bijdragen aan het behoud van de schoonheid en diversiteit van onze natuur. We willen iets onvergetelijks, spannends en unieks beleven en daarbovenop nog iets zinvols leren, iets dat ons in ons latere

Sharkproject en Sharkschool

Sharkproject begon als een idee op een bierviltje, maar werd realiteit toen Dr. Erich Ritter en Gerhard Wagner in september 2002 Sharkproject daadwerkelijk oprichtten. Doel was om de haaien op vijf voor twaalf te behoeden voor uitsterven, of dit tenminste merkbaar te vertragen. Daarbij zetten Ritter en Wagner het meeste in op de vergroting van kennis, informatie en voorlichting over deze zo unieke dieren. Hoofdprojecten zijn de Sharkschools op de Bahamas en in Zuid-Afrika. Hier kunnen angstige deelnemers hun vrees overwinnen, kunnen moedigen hun fascinatie vergroten en allen met veel kennis en unieke ervaringen naar huis terugkeren. Verder houdt Sharkproject zich bezig met multimedievoordrachten in heel het Duitse taalgebied en produceert verhelderende films voor tv-zenders, om de haai in het juiste licht te plaatsen. Daarnaast worden nog actief onderzoeken uitgevoerd naar de lichaamstaal van haaien, haaienongelukken, levenscycli, migratieroutes en haaienbescherming. Iedereen kan deze projecten actief ondersteunen. De onderzoeken worden allemaal uitgevoerd door medewerkers die met veel élan, inzet en zonder betaling werken. Zo kan tachtig procent van alle ontvangen giften daadwerkelijk worden besteed aan de verschillende projecten. Info: www.sharkproject.org

Schoolreis naar de haaien

Erich Ritter (links) en Gerhard Wegner, de oprichters van Sharkschool

duikleven van nut is. Om later, bij eventuele ontmoetingen met haaien, deze dieren rustiger en met meer plezier tegemoet te treden. Op deze eerste avond in het klaslokaal leren we om te beginnen de grondslagen van het benaderen van haaien, van de afstand die zij tot duikers houden en over de biologie van deze dieren.

SCAF

Walker's Cay is ideaal om verschillende haaien-soorten te ontmoeten. Het noordelijkste eiland van de eilandengroep Abacos ligt aan de uiterste rand van de Little Bahama Bank en is slechts zo'n kilometer verwijderd van de diepzeerifkant. Daarnaast is Walker's Cay omgeven door koraalriffen, oude wrakken en grotten. Een aantrekkelijke leefomgeving voor haaien. Om de haai ook werkelijk in zijn natuurlijke omgeving te bestuderen of te bewonderen, worden de dieren regelmatig gevoerd, ongeveer om de dag. Dat gebeurt met een zogeheten SCAF, een Simulated Carcass Feeding. Een SCAF is een bevroren voerbal van visresten die vrijzwevend in de waterzuil wordt opgehangen en een gewond dier, bijvoorbeeld een walvis, moet voorstellen. Wie zo'n SCAF-voeding onder water van nabij wil bekijken, krijgt eerst een uitgebreide briefing over de gang van zaken. Uitgelegd

wordt, wat mensen allemaal vermijden moeten. En wat ze allemaal mogen en moeten doen. Cursisten kunnen het in de schoolbanken geleerde haaiengedrag bekijken of kleine experimenten uitvoeren. Bijvoorbeeld hoe de dieren reageren wanneer een duiker zich opstelt tussen hen en het voer.

Te water!

En dan gaat het te water bij Spiral Cavern, de haaien zijn immers hongerig. Als we eenmaal

allemaal geknield op de zandbodem zitten, zien we de haaien al ongeduldig boven onze hoofden cirkelen De SCAF wordt in het water gegooid en door een gids aan het anker bevestigd. Nog maar net in het water, stoten de eerste haaien al tegen het voer of nemen de eerste happen. Samen met zeventig tot honderd haaien scharrelen ontelbare tandbaarzen en makrelen om het lokaas, om ook een deel van het gratis voer te vergaren. Langzaam wordt het chaotisch, zo lijkt het. Als je de bedrijvigheid voor het eerst met verbazing bekijkt, zou je snel de indruk kunnen krijgen dat hier de beruchte voedselgekte plaatsvindt. Laat je de film iets langzamer lopen of neem je gewoon wat tijd om de door de adrenaline opgejaagde hartslag wat te laten zakken, dan herken je al snel dat alles tamelijk geordend verloopt. Zelden bijten twee dieren tegelijkertijd in het aas. Meestal vreet de één na de ander. Ook lang niet alle haaien doen mee aan het vreten. Veel dieren zweven eenvoudig aan het lokaas voorbij, als was er een heldere hiërarchie. Natuurlijk, het komt af en toe ook tot kleine schermutselingen, wanneer een haai die nog niet aan de beurt is een stuk voer wil verwerven. Maar deze schermutselingen

Een Simulated Carcass Feeding (SCAF) is een bevroren voerbal van visresten. De haaien worden regelmatig gevoerd, zodat ze in hun natuurlijke omgeving voor studie in de buurt zijn.

lopen voor de haai meestal onschuldig af of leveren slechts kleine blessures op. Maar vanwege de snelheid en de kracht van het gehele toneelstuk, oogt het als voedselgekte...

Gepaste afstand

Voor ons duikers is eigenlijk alleen van belang dat we op gepaste afstand blijven. Volgens Erich Ritter ben je te dichtbij, als je de dieren in het ijs van de SCAF kan horen bijten. Dat is op ongeveer vijf tot zeven meter afstand. Houd je deze afstand aan, dan word je niet als voedselconcurrent gezien en voorkom je botsingen. Zo wordt ook de smaak van het aas niet in verband gebracht met duikers en wordt onbedoeld geknabbel vermeden. Neem je deze regel in acht, dan is je aanwezigheid volledig veilig. Met deze wetenschap in het achterhoofd door een haai te worden omcirkeld, die minder dan een armlengte afstand houdt: fascinerend! Je bespeurt de aanwezigheid van de haai, je merkt dat hij geen kwaad in de zin heeft, dat hij eenvoudig nieuwsgierig is. Wat zo dicht aan de voerbak voorbij zwemt, moet door de haai toch even bekeken en goedgekeurd worden...

En zo verliezen ook de angstige duikers onder ons meer en meer de vrees voor dit bijzondere wezen. De fascinatie voor de schoonheid, de gestroomlijnde vorm, de elegantie, de kracht verbonden met zoveel agilitieit, krijgt bij iedereen de overhand.

Eén op één met de haai

Voor een Zwitser met goede manieren hoort bij het kennismaken een handdruk. Klein probleem: niemand heeft de haaien daar wat van verteld. Wie zou een zo dichtbij zwemmende haai niet willen aanraken? Te gevaarlijk, of zelfs helemaal onmogelijk? Mis! Je kan dit zonder gevaar doen wanneer een haai vlak over je heen zwemt. En dat is bij een SCAF-voeding geen zeldzaamheid. Je houdt eenvoudigweg de vlakke hand tegen de buik van de haai, achter de borstvinnen of verder naar achteren, en de haai glijdt dan eenvoudig verder. Een onbeschrijfelijk gevoel! Hoe kan zo iets krachtigs en voor de meeste mensen zo angstaanjagends, zo zacht

Walker's Cay

Eiland

Walker's Cay ligt in de noordelijke Bahama's. Het is het buitenste eiland van de Abaco eilanden groep en ligt ongeveer 110 mijl ten oosten van Palm Beach en 45 mijl noordoostelijk van Freeport, Grand Bahama.

Resort

Het resort Walker's Cay op het honderd acres grote eiland met tal van oude bomen en begroeiing, heeft 62 kamers en vier villa's. Alle accommodaties hebben airconditioning en beschikken over een eigen balkon. Op het eiland bevindt zich een landingsbaan voor het vliegverkeer van en naar het eiland, inclusief douane en immigratiekantoor. Walker's Cay beschikt over twee zwembaden en twee restaurants met bar en lounge.

Duiken

Het eiland wordt omringd door een barrière-rif en kristalhelder water. De watertemperatuur bedraagt in de zomer gemiddeld dertig graden celsius, in de winter rond de 25 graden. Een wetsuit wordt aangeraden. Het zicht bedraagt vaak dertig meter. Drie minuten lopen van je hotelbed ligt het Sea Below Dive Center. De professionele staf van de kleine duikbasis bestaat uit twee Platinum Pro duikinstructeurs en vier Dive Masters. De basis verhuurt duikmateriaal en camera's, en biedt duikcursussen aan, inclusief een Resort Course voor de beginnende duiker.

Reis

Walker's Cay is te bereiken met een vlucht vanaf Ft. Lauderdale (55 minuten vliegtijd) of vanaf Freeport, Grand Bahamas (twintig minuten vliegtijd). Vanaf Freeport start ook het Sharkschool package. Vertrek vanaf Freeport heeft vele voordelen. Freeport wordt door British Airways direct vanuit London en diverse andere Airlines aangevlogen, via Miami. Deze verandering heeft een aantal voordelen. De complexe inreisformaliteiten voor de USA worden vermeden, er zijn dagelijkse vluchten van en naar Walker's Cay, en de vluchten zijn al in de ochtend, wat onder andere betekent: meer duiken.

De mangrovenbossen in de Bahamas zijn de kraamkamers van veel vissoorten, waaronder de haaien.

en soepel zijn? Een haai, in vrijheid en in zijn natuurlijke omgeving zo zacht te beroeren, is nergens mee te vergelijken!

Deze ervaring roept de vraag op waarom haaien bedreigd zijn en zo'n slechte naam hebben. Het onbekende uit de zee met de grote tanden is en blijft een oerangst van de mens. Weliswaar is bewezen dat meer mensen sterven door uit bomen vallende kokosnoten als door ongelukken met haaien. Maar wie kent iemand met angst voor kokosnoten?

Veel erger is echter wat daarbuiten op zee gebeurt, meestal ver verwijderd van de openbaarheid of enige controle, op de zogenoemde vangfabrieken. In het gunstigste geval is de haai er ongewenste bijvangst. Lokaas voor tonijn is helaas ook voor haaien interes-

sant. Dat hij niet doelbewust wordt bejaagd, helpt de haai niets: dood is dood. Erger wordt het wanneer de jagers het gemunt hebben op de haaienvin, een smakeloos stuk kraakbeen. Haaien worden omwille van hun vinnen gevangen, de vinnen afgesneden en vaak is de doodsteek voor de vissers nog teveel moeite. De rest wordt achteloos weer in zee geworpen. Zo worden jaar in jaar uit tweehonderd miljoen haaien gedood! Een situatie die de grote witte haai biologisch heeft uitgeroeid. Nog eens 71 andere soorten zijn al dreigend dicht bij het uitsterven, bijvoorbeeld de hamerhaai en de stierhaai.

Helaas is ook dat een treurig onderdeel van de Sharkschool, die ons naast de fascinerende voedingen, mooie duiken, zeer interessante theorielessen, voldoende tijd laat voor luieren.

Op de laatste dag brengt de cursus het gezelschap bovendien naar het mangrovenbos, om te snorkelen. Dit zijn niet alleen de kraamkamers van veel haaiensoorten, maar ook van ontelbare vissoorten en andere zeebewoners. Helaas hadden we behalve een luie verpleegsterhaai geen geluk met de haaien. Maar de mangroven op zichzelf en de afwisselende snorkelbelevens zijn ongelooflijk en een bezoek waard.

Zo besteden we een volle, leerzame en onvergetelijke week op de Bahamas. Behalve indrukkenwekkende belevenissen, nemen we ook de wetenschap mee dat haaien spreken noch schreeuwen kunnen. Haaien hebben een boodschapper nodig, een boodschapper die voor ze instaat. Iedereen kan zo'n boodschapper zijn. ●

Duiken in de Bahamas

De onderwaterwereld rondom Walker's Cay mag gezien worden. Het is weliswaar geen Rode Zee of Indonesië, maar alles is intact en bestaat hoofdzakelijk uit zachte koralen en sponzen. Opvallend is het geringe aantal vissen, maar eenmaal gevonden laten ook die hun veelvoud zien. Verder behoren adelaarsroggen, grote barracuda's (foto) en langoesten tot het onderwaterplaatje. Het zicht was aan het begin van de cursus fantastisch, meer dan twintig meter. Maar aantrekkende wind zorgde later in de cursus voor zicht van ongeveer tien meter.